

گزارشی از کتابخانه تخصصی ادبیات

□ تصویر ادبیات داستانی
در مراکز ادبی - هنری - ۴

مترجم و مسؤول بخش کتابهای خارجی کتابخانه گفتگویی کوتاه انجام داده ایم که در پی می خوانید:

بخش مصاحبه و گزارش

■ ■ ■

● بفرمایید که این کتابخانه به چه منظور و در چه زمانی پایه گذاری شده است؟

□ گام اولیه تاسیس این کتابخانه حدود دو ماه قبل از برگزاری سمینار «بررسی رمان جنگ» یعنی در تیرماه ۱۳۷۲ برداشته شد. ولی کارش را به طور رسمی در مهرماه سال ۱۳۷۲ و به انگیزه اطلاع رسانی به نویسندگان و منتقدان و محققان داخلی در زمینه ادبیات جنگ شروع کرد تا این افراد بدانند که کشورهای دیگر در این رابطه چه کرده اند. در داخل کشور خودمان هم منظور تمرکز و جمع آوری کتابهای ادبیات داستانی جنگ (اعم از داستانهای فارسی یا ترجمه شده به فارسی) با همان هدف اطلاع رسانی و ایجاد منبع و مأخذی برای محققان و منتقدان ایرانی و احیاناً خارجی و همچنین برای استفاده از تجربیات کشورهای دیگر است. هدف دیگر آن نیز رفتن راههای تجربه شده کارساز و برداشتن گامهای بلندتر برای پیشرفت عرصه داستان نویسی جنگ بوده است.

● کتابهای نایاب یا کمیاب داخلی و یا ترجمه شده های مربوط به جنگ را با توجه به اینکه سالهاست که از انتشار آن می گذرد، چگونه تهیه می کنید؟

□ این کتابها یا در کتابخانه های دیگر کشور موجود بوده اند - که ما توانسته ایم از روی آنها یک نسخه کپی گرفته، آنها را صحافی کنیم و در کتابخانه نگه داریم و یا برخی از افراد که خود صاحب چنین آثاری هستند این کتابها را به صورت اهدایی در اختیار ما قرار داده اند. برخی را نیز دوستان با گشت و گذارها و تحقیق و تفحصهای زیاد از کتابفروشیهای قدیمی یا دستفروشها به قیمت مناسب خریده اند.

● ارتباط جانبازان قصه نویس با کتابخانه

تصویر ادبیات داستانی در مراکز فرهنگی - هنری کشور عنوان گزارشهایی پیاپی از مراکز و نهادهای فرهنگی است که به گونه ای در مقوله ادبیات داستانی ایران نقشی بر عهده دارند. این گزارش به کتابخانه تخصصی ادبیات داستانی جنگ وابسته به دفتر هنر و ادبیات ایشار اختصاص دارد. کتابخانه یاد شده حدود ۱۶۶۶ عنوان و ۲۵۶۴ جلد کتاب دارد: ۳۰۰ عنوان درباره تاریخ جنگ ایران و عراق و خاطرات جنگ، ۳۰۰ عنوان در زمینه مجموعه داستان و رمان جنگی ایرانی، ۶۳۰ عنوان کتاب غیرفارسی (کتاب داستانی آمریکایی، انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و سایر زبانها) از زبانهای مختلف در زمینه داستان و رمان جنگ و همچنین تاریخ جنگها.

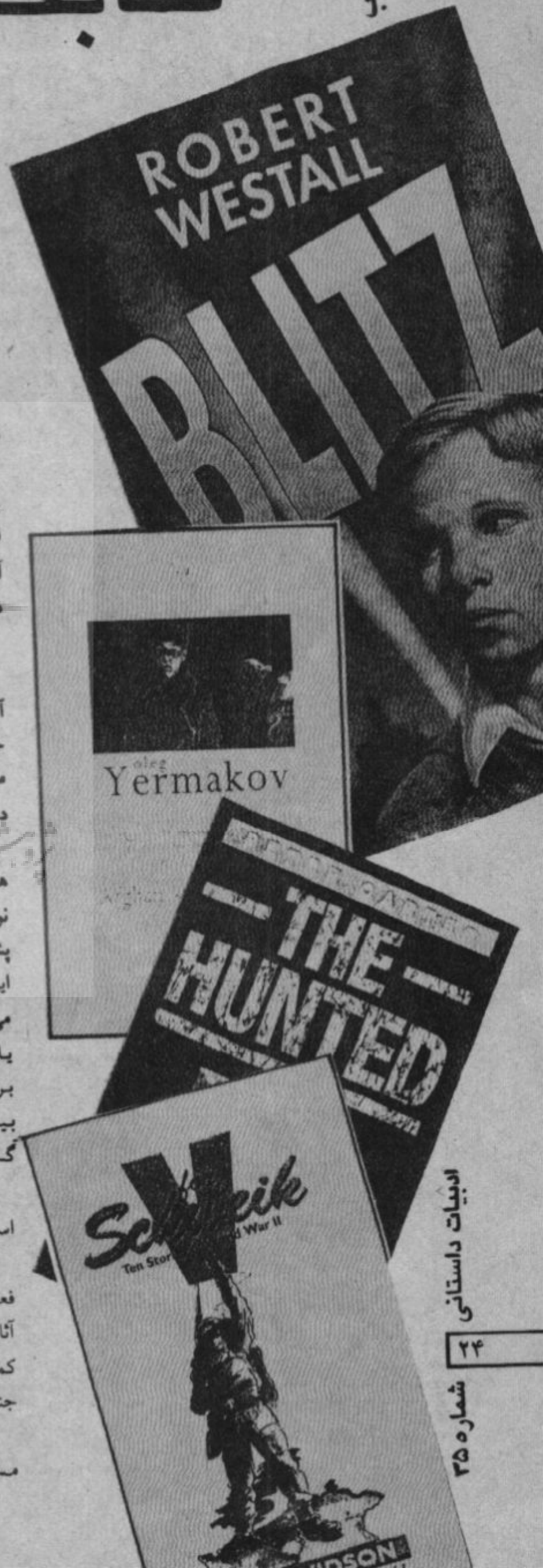
■ ■ ■

تاکنون - چه زمان وقوع جنگها و چه زمان آتش بس و صلح و بازسازی - در کشورهای جهان، آثاری درباره جنگ خلیج شده که موضوعات داستانی و غیرداستانی فراوانی را دربرمی گیرد.

در ایران، وقوع جنگ تحمیلی و تأثیر آن بر همه اقشار و بخشهای گوناگون جامعه، گروهی از نویسندگان را بر آن داشت که، با ثبت وقایع جبهه و پشت جبهه، آثاری به رشته تحریر درآورند. در این میان، تعدادی نه چندان چشمگیر از این آثار را می توان به منزله اطلاعاتی مستند، ارزشمند و به یاد ماندنی از لحظات تاریخی دوران جنگ برشمرد. روشن است که برای افزایش هرچه بیشتر چنین آثاری با کیفیتی برتر و ابعادی گسترده تر، شناخت، تعمق و تحقیقات بیشتر در این زمینه از سوی نویسندگان متعهد ضروری است.

«دفتر هنر و ادبیات ایشار»، چندی است فعالیتهایی را در زمینه گردآوری و نگهداری این آثار آغاز کرده است. آثاری گاه بسیار ارزشمند و کمیاب که می تواند اسنادی زنده و معتبر از ادبیات جنگ در کشورهای گوناگون باشد.

در این زمینه با دکتر مجتبی رحماندوست مسؤول این دفتر، حسین ابراهیمی (الوند)،

داستانی جنگ ایران و جهان

چگونه است؟

□ ما تا به حال سه دوره کلاس تئوری و کارگاه عملی قصه نویسی به صورت حضوری تشکیل داده ایم. هنرجویان پس از شرکت در دوره حضوری و به پایان رساندن آن دوره ها، به صورت مکاتبه ای به کار خود ادامه می دهند و نوشته هایشان را که سراسر عشق و شور است برای ما ارسال می کنند. این آثار در اینجا توسط کارشناسان و اهل فن (با رعایت جنبه های آموزشی آن) مورد نقد و بررسی قرار می گیرد. دوره چهارم این کلاسها مردادماه امسال در تهران تشکیل خواهد شد. اکنون تعدادی از جانبازان که از اعضای کلاسهای قصه نویسی هستند، از این کتابخانه استفاده می کنند. جانبازان در عین حال که خودشان از نزدیک شاهد حماسه های پرشکوهی بوده اند، با استفاده از کتابهای موجود در این کتابخانه - به ویژه کتابهای تئوری ادبیات داستانی - اطلاعات تکنیکی و فنی شان را تکمیل می کنند تا به گونه ای مطلوبتر خالق آثاری در این زمینه باشند. البته رمان نویسان و داستان نویسان نیز، هر یک به نوعی از این کتابها استفاده می کنند. ما سعی کرده ایم همراه با زمان از هر داستان و کتاب جنگی که منتشر می شود، حداقل دو نسخه تهیه کرده، به مخزن کتابخانه اضافه کنیم. کتابهای جنگ جمع آوری شده در این کتابخانه شامل همه موضوعاتی است که به گونه ای به جنبه های گوناگون جنگ می پردازد. حتی رمانها و داستانهایی که به طور صریح به جنگ نپرداخته اند ولی دارای عنصری از جنگند نیز جمع آوری شده است.

● به بخش کتابهای تئوریک ادبیات داستانی اشاره فرمودید، ممکن است توضیح بیشتری در این زمینه بدهید؟

□ تا آنجا که توانسته ایم این نوع کتابها را نیز تهیه و نگهداری می کنیم. همان طور که گفتم این کتابها می توانند برای اعضای کارگاه قصه نویسی مفید باشند و چون در صدد هستیم که در آینده هم این کلاسها را ادامه دهیم، مسأله تئوری ادبیات داستانی را مسأله ای جدی تلقی کرده ایم.

جانبازان حس جانبازی دارند، و اگر مطلبی بنویسند پر محتواست، حال اگر تکنیک را از این

اول باشد. □

کتابها فرا بگیرند با تلفیق این دو می توانیم شاهد خلق داستانها و رمانهای خوبی با سوژه جنگ و جانبازان باشیم. بدیهی است این بخش از کتابخانه برای مدرسان ادبیات داستانی نیز مرجع و مأخذ قابل توجهی است و آنان می توانند از میان آنها، کتابهای کمک درسی خوبی برای هنرجویان خود انتخاب و معرفی کنند. تنوع کتابهای نظری به حدی است که از هنرجوی مبتدی گرفته تا نویسنده حرفه ای پرکار، می توانند از آن استفاده کنند. کتابهایی در زمینه نقد و بررسی داستان داریم که می تواند برای استفاده کنندگان آنها آموزنده باشد. کتابهایی درباره آموزش داستان نویسی، اسطوره ها و افسانه ها، مباحث گوناگون نقد ادبی، عناصر داستانی و ... از جمله کتابهای این بخش است که هر کدام به سهم خود می توانند اطلاعات خوبی به خواننده بدهند.

● آیا کتابهای غیرداستانی از قبیل مقاله، شعر، خاطره و ... هم تهیه و نگهداری می شود؟

□ ما به طور جدی در صدد جمع آوری این نوع کتابها نیستیم. در اینجا موضوع اصلی، داستان جنگ است، ولی چند موضوع فرعی دیگر مانند شعر، خاطرات و نقد قصه های جنگ در نظر گرفته شده تا به نویسندگان جنگ حس لازم را برای بهتر نوشتن در این زمینه منتقل کند.

● ارتباط کتابخانه با سمینار، در زمینه برپایی نمایشگاه چگونه است؟

□ فکر اولیه تشکیل این کتابخانه در کنار فکر برپایی سمینار به وجود آمد و بیشتر نیتمان این بود که نویسنده های شرکت کننده در این سمینار، از عملکرد نویسندگان کشورهای دیگر در باب ادبیات جنگ کشور خودشان مطلع شوند. این کار به طبع تأثیر زیادی هم گذاشت. در کنار سمینار، نمایشگاهی از آثار داستانی جنگ در دو گروه سنی کودکان و نوجوانان و بزرگسالان (در کرمانشاه محل برگزاری سمینار - شهریور ۱۳۷۲) برگزار شد. البته در صورتی که موفق به برگزاری سمینار دوم بشویم باز هم نمایشگاهی تشکیل خواهیم داد

● آیا استفاده از کتابهای این کتابخانه برای

دانشجویان و یا افراد عادی بلامانع است؟

□ داستان نویسان، نویسندگان و دوستان دانشجوی می توانند از این کتابها استفاده کنند. افراد مراجعه کننده به صورت موردی می توانند از کتابهای اینجا بهره بگیرند ولی استفاده عمومی و گسترده به آینده موکول شده است.

● برنامه آینده تان چیست؟

□ ادامه همین روند، جمع آوری همه داستانها و رمانهای جنگ ایرانی و ترجمه شده به فارسی، انتخاب کتابهای خوب ادبیات جنگی غیرفارسی و ترجمه آنها به فارسی، انتشار برخی از آنها برای استفاده همگان و انتشار محدود برخی دیگر برای استفاده نویسندگان و اهل نظر، تکمیل و جمع آوری هر چه بیشتر کتابهای جنگ خارجی که به تازگی چاپ شده اند، کوشش برای ارتباط هر چه بیشتر هنرجویان جانباز قصه نویس با کتابخانه و ... برنامه هایی از این دست.

□□□

● حسین ابراهیمی (الوند)

مترجم و مسؤول بخش کتابهای خارجی کتابخانه تخصصی ادبیات داستانی جنگ

● به عنوان مسؤول انتخاب و سفارش کتابهای ترجمه نشده خارجی در کتابخانه دفتر هنر و ادبیات ایثار بنیاد جانبازان، لطفاً توضیحاتی درباره شروع کارتان بفرمایید؟

□ بعد از برگزاری اولین سمینار بررسی رمان جنگ (کرمانشاه شهریور ۱۳۷۲) آقای رحماندوست در تهران از من خواستند که این مسؤلیت را به عهده بگیرم. در آن زمان من تازه کتاب «زمستان در جنگ» را ترجمه کرده بودم. قرار شد کتابهای جنگی در دو مقطع سنی بزرگسالان و کودکان و نوجوانان را شناسایی و برای کتابخانه تهیه کنیم. ما کار شناسایی را شروع کردیم. آقای رحماندوست تعدادی کتاب بنا همین

موضوع را از انگلستان آوردند و به دلیل گستردگی این زبان در دنیا سعی می‌کنیم کتابهای بیشتری به این زبان، تهیه کنیم. ضمناً تعدادی کتاب هم از کتابخانه ملی و از طریق دفتر مطالعات ادبیات داستانی به این کتابخانه انتقال داده شد.

● شیوه انتخاب این کتابها چگونه است؟

□ این انتخاب گاه از کتابخانه‌های دیگر، از انبارهای کتاب و یا از جاهایی مثل مؤسسه تحقیقات انجام گرفته است. مدتی که از شروع کار ما گذشت، مسأله به روز کردن کتابخانه هم پیش آمد. امروزه در کشوری مثل انگلستان، هنوز هم جنگ و تبعات آن مطرح است. معلولین و معرو حین هم هستند که خودشان جزء نویسندگان رمان به شمار می‌آیند. ما در انتخاب کتابهای جنگی، حساسیت خاصی در زمینه بعضی از جنگها مانند جنگ ویتنام، بوسنی، افغانستان و یا جنگ داخلی اسپانیا داریم. با بعضی از مؤسسات تماس می‌گیریم که آنها خلاصه رمانهای جنگ را برای ما بفرستند. با خواندن آن خلاصه‌ها و توجه به نویسنده و ناشر، کتاب را انتخاب کرده، از مرکز پخش خریداری می‌کنیم (مثلاً مؤسسه نشر آوران بزرگترین مؤسسه‌ای است که در زمینه کتاب به خوبی عمل کرده است گرچه متأسفانه در مورد مجلات آن طور که شایسته و بایسته باشد، نبوده است). بعضی مواقع از طریق مجلاتی که از خارج به دستمان می‌رسد، کتابهایی معرفی می‌شوند که در صورت امکان آنها را از طریق مؤسسات یا دوستانی که به خارج می‌روند، تهیه می‌کنیم البته این شیوه بخاطر مشکلاتی که دارد، کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

از این راهها می‌توانیم رمانهایی را که افزون بر همخوانی با معیارهای ما، حرفی برای گفتن دارند، شناسایی و تهیه کنیم. بخش دیگری از کار ما، انتخاب و تهیه کتابهایی است که در آنها معلولین موفق جنگ معرفی شده‌اند. مثل کتاب «برگی در باد» از کشور انگلستان که در حال حاضر توسط آقای اقلیدی در دست ترجمه است. در این زمینه چند رمان دیگر نیز سفارش داده‌ایم که هنوز به دستمان نرسیده است. رمانهایی در زمینه جنگ نیز در اختیارمان است که به چاپخانه فرستاده‌ایم. مثل «کودکی ایران» نوشته بوگولوموف و یا «بیوه‌ها» که زیر چاپ هستند. کتاب جدیدی هم به نام «Bosnian inferno» (عشق گمشده) که همزمان در آمریکا و انگلیس منتشر شده، در حال حاضر در کشور خودمان ترجمه و منتشر شد.

● آیا این داستانهای جنگ محدودیت زمانی

دارند و جنگهای خاصی را دربر می‌گیرند؟

□ نه. محدودیت زمانی ندارند. درباره هر جنگی می‌توانند باشند اما بیشتر رمانها از جنگ جهانی اول به بعد نوشته شده‌اند. یک مجموعه داستان کوتاه از آگ برماکوف نویسنده روسی در دستمان است که نویسنده خودش به عنوان سرباز در جنگ افغانستان حضور داشته است و داستانهایش را با دیدی شاعرانه به رشته تحریر درآورده. این مجموعه «داستانهای افغانی» نام دارد و هنوز ترجمه نشده است.

● درباره چگونگی ترجمه کتابها نیز توضیحی

بدهید.

□ ما اکنون حدود هشتاد جلد کتاب سفارش داده‌ایم که حدود شصت جلد از آنها به دستمان رسیده است و همان طور که گفتم چند جلدش در حال ترجمه و یا چاپ است. در صورتی که مترجمی خواسته باشد، می‌تواند کتاب مورد نظرش را به ما معرفی کند تا ما آن کتاب را تهیه کنیم و برای ترجمه در اختیار ایشان بگذاریم. می‌خواهیم حتی مترجمین تازه کار و علاقمندی را که مراجعه می‌کنند دست خالی برنگردانیم.

هم اکنون در کتابخانه، کتابهای قدیمی و جدید به زبانهای گوناگون موجود است و کسانی که توانایی ترجمه از زبان روسی، فرانسوی، ترکی استانبولی و... داشته باشند، می‌توانند از این مجموعه استفاده کنند. ما سعی داریم هر کتابی که مفید به نظر برسد، شناسایی و تهیه کنیم. این را نیز بگویم که اصلاً در صدد افزایش حجم کتابها نیستیم ولی می‌کشیم کیفیت کار را بالا ببریم. مثلاً کتابهایی را که سال پیش سفارش داده‌ایم، از چند صافی گذرانده‌ایم که حتماً از لحاظ کیفی در سطح خوب و قابل قبولی باشند و از خرید کتابهای تجاری، بازاری و تبلیغی پرهیز می‌کنیم. این کارها روند طولانی و پرزحمتی داشته است. مثلاً برای انتخاب کتاب، ممکن است کاتالوگ و شناسنامه ۵۰۰ کتاب را ببینیم و از بین آنها، با توجه به معیارهایی که مدنظر داریم - فقط ۱۵ کتاب را انتخاب کنیم.

ممکن است از این کتابها نیز فقط پنج جلد آنها موجود باشد. در این انتخاب سعی می‌کنیم حتی اگر کتابی برای انتشار محدود (فقط برای استفاده گروهی خاص مثل نویسندگان) هم ضروری به نظر برسد، آن را مورد توجه قرار دهیم.

● آیا دانشجویان رشته‌های زبان می‌توانند از کتابهای این کتابخانه برای ترجمه استفاده کنند؟

□ کتابخانه دفتر هنر و ادبیات ایثار، کتابخانه

عمومی نیست ولی کسانی که دوست داشته باشند، می‌توانند مراجعه کنند و پس از هماهنگی با دفتر، کتاب خود را انتخاب کرده، برای ترجمه ببرند و پس از ترجمه، طبق میل خود به هر ناشری که بخواهند برای چاپ بدهند. ما فقط کتاب را وارد می‌کنیم و در اختیار این افراد قرار می‌دهیم؛ و خوشحال می‌شویم که این کارها را برای ترجمه ببرند چون این کتابها اکثراً منحصر به فرد هستند و در کشورمان وجود ندارند. از همین رو خوب است که ترجمه شوند و مورد استفاده عموم قرار بگیرند.

● آیا این کتابها به جز رمان و داستانهای

جنگی، موضوعات دیگری را دربر نمی‌گیرد؟

□ کتابهای مورد نظر ما فقط رمانها یا مجموعه داستانهایی است درباره جنگ، تبعات آن و معلولین جنگها، که البته در اینها ممکن است عنصر جنگ متفاوت باشد. چه با رمانی مثل «بیوه‌ها» هم نوشته شود که تخیلی است و ماجرای آن در پشت جبهه اتفاق می‌افتد و در آن حتی تیری هم شلیک نمی‌شود. یا مانند رمان «برگی در باد» که درباره مسائل بعد از جنگ است و یا رمانی مثل «به پا خیزید» که در مورد جنگ داخلی انگلستان است. ما سعی می‌کنیم این نوع رمانها را جمع‌آوری کنیم. در بسیاری از کشورهای دنیا سعی شده که کتابخانه رمان جنگ تشکیل شود و احتمالاً بزرگترین آن در کره شمالی است (ما هم در ایران به همت جناب آقای رحماندوست می‌کشیم این کتابخانه را از نظر کیفیت گسترش دهیم).

● آیا در مورد جنگهای چندساله اخیر منطقه

هم کارهایی انجام شده است؟

□ بله. داستانهایی درباره جنگ عراق و کویت نوشته شده است و ما موفق شده‌ایم تاکنون پنج رمان حجیم در این باره تهیه کنیم. بعضی از نویسندگان این رمانها آثارشان در ایران ترجمه و چاپ شده است. ما از فردریک فورسیس (نویسنده رمان سگهای جنگ) رمانی داریم تحت عنوان «مشت خداوند» که اخیراً تهیه کرده‌ایم و درباره جنگ عراق و کویت (مشهور به جنگ خلیج) است.

● آیا با مطبوعات خارجی هم همکاری

دارید؟

□ ما فقط سه مجله خارجی را با موضوع معلولین و ادبیات جنگ مشترک هستیم: فصلنامه‌ای به نام «جنگ و جامعه». ماهنامه‌ای به نام «جنگ آزادی بخش» و فصلنامه‌ای دیگر به نام «جنگ و هنرها».

● سپاسگذاریم. □